

Jan-Magnus Jansson

Politiikan toimitus on pyytänyt minulta kommenttia siihen keskusteluun, jota viime aikoina on käyty turvallisuuspolitiikastamme parlamentaarisen puolustuskomitean mietinnön pohjalta. Totean ensinnäkin, että eräs tämän mietinnön tarkoitus oli elvyttää keskustelua puolustusvoimain tehtävistä turvallisuuspolitiikkamme puitteissa. Tämä tarkoitus on ainakin osittain täytetty, kun mietintö on toiminut käynnissä olevan keskustelun ärsykkeenä.

Unto Vesan näkökohtiin *Politiikassa* 4/1971 en aio puuttua. Ne ovat hajanaisia, osittain harhaanjohtavia, osittain oikeita, mutta niiltä puuttuu sellainen kokonaisnäkemys, joka mahdollistaisi systemaattista käsittelyä. Vasemmalta käsin on kuitenkin esitetty myös painavampia vastaväitteitä mietintöä kohtaan. Tärkeimmät ovat SKDL:n vastalause itse mietintöön sekä Jaakko *Blombergin* ja Pertti *Joenniemen* kirja »Kaksiteräinen miekka». Viimeksi mainittu on melko sisältörikas ja saa erityisen taustansa siitä että Joenniemi osallistui komitean sihteeristöön. Näiden puheenvuorojen samankaltaisuus vahvistaa näkemystä, jonka myös kansliapäällikkö Antero *Jyränki* on tuonut esille ja jonka mukaan eräs politiikkamme tärkeimmistä rajalinjoista kulkee sosialidemokratian halki. Näissä tapauksissa voidaan puhua »radikaalista vasemmistosta» vastakohtana sille maltilliselle vasemmistolle, jota komitean kolme sosialidemokraattista jäsentä edusti.

SKDL:n vastalause ja Blomberg — Joenniemen kirja ovat mielenkiintoisia sen takia, että ne eivät rajoitu koskettelemaan puolustuskomitean käytännöllisiä suosituksia. Ne päinvastoin kajoavat komitean mietinnön ja koko ulkopoliitiikkamme perusteisiin ja arvostelevat etenkin puolueettomuuden sijaa ulkopoliitiikassamme. SKDL:n vastalause sanoo, että Suomea on pidettävä »selvästi yhteistyöhön Neuvostoliiton kanssa nojaavana rauhan aikana puolueettomana itsenäisenä valtiona».¹ Blomberg ja Joenniemi taas toteavat, asiaa lähemmin perustelematta, että »puolueettomuuden menettäminen ei siten ulkopoliittisen johdon kannalta ole yhtä kohtalokas isku kuin sotilasjohdon kannalta».² Pikemmin uskoisin asian olevan päinvastoin, koska sotilasjohdon tehtävä on nimenomaan ryhtyä toimenpiteisiin tilanteissa, jolloin maahan hyökätään ja jolloin puolueettomuus siis on menetetty. Tekijät jatkavat: »Yleistä ulkopoliittista linjaamme voidaan sen vuoksi kuvata rauhanaikaiseksi puolueettomuudeksi, joka ottaa huomioon myös sotilaallisen liittoutumisen mahdollisuuden sodan aikana.»³

Parlamentaarinen puolustuskomitea ei katsonut voivansa ryhtyä mihinkään ulkopoliitiikkamme uusiin tulkintoihin, vaan lähti puolueettomasta ulkopoliitiikastamme sellaisena kuin se on määritelty lukemattomissa asiakirjoissa ja etenkin presidentti Kekkonen puheessa 29. 11. 1965. Kun nyt puolueettomuutemme merkitystä ulkopoliitiikkamme osana väheksytään, on ehkä aiheellista

muistuttaa presidentti Kekkonen sanoista noottikriisin ajoilta: »Suomen puolueettomuuspolitiikan toteuttamiseen sisältyy elämäntyöni. Tämän politiikan säilyttämiseksi ja vahvistamiseksi työskentelen viimeiseen hengenvetooni saakka.»⁴ Arvostelijat ovat ehkä sitä mieltä, että Kekkonen yliarvioi puolueettomuutta, mutta on luonnollista ettei virallinen komitea voi ottaa heidän uudelleenarviointiaan lähtökohdaksi.

Kuten komitean mietinnössä todetaan, yya-sopimus velvoittaa Suomea kohdistamaan kaikki käytettävissä olevat voimat hyökkäyksen torjuntaan, mutta se ei sinänsä määrittele, millä suoritusasteella näitä voimia on pidettävä.⁵ Tämä on siis Suomen harkinnassa. Komitean käsityksen mukaan Suomen on pyrittävä täyttämään sopimuksen velvoitukset omin voimin. Tätä ratkaisua on pidetty puolueettomuuden kannalta edullisimpana. On luonnollista, että luopuminen puolueettomuudesta sodan aikana tekisi maastamme automaattisesti NATO:n sotavoimien, erityisesti sen ilmavoimien, legitiimin kohteen. Tosin voidaan ehkä sanoa, että nykyisin maamme todistettu tahto käyttäytyä puolueettomasti rauhan aikana on tärkeämpi kuin sen hypoteettinen toiminta sodan sattuessa. Mutta selvää on, että jos jokin valtio väittää olevansa puolueeton, toisilla valtioilla on odotuksia myös sen sodanaikaisen käyttäytymisen suhteen. Näihin kuuluu, että puolueeton valtio ei oma-aloitteisesti liity toisen sotaikäyväen osapuolen leiriin.

Näitä peruseriaatteita kiistävät sekä SKDL että Blomberg ja Joenniemi. Molemmat katsovat etenkin, että komitea on liiaksi työntänyt taka-alalle mahdollisuuden saada Neuvostoliitolta apua sodan sattuessa. Molemmat lähtevät siitä, että Suomen on ylläpidettävä vain erittäin rajoitettu puolustusvalmius ja että sen on pääasiallisesti luotettava Neuvostoliiton apuun. Molemmat ovat niinkään sitä mieltä, että Neuvostoliiton intressit ja Suomen puolueettomuus kriisitilanteessa voivat joutua ristiriitaan keskenään. Blomberg ja Joenniemi korostavat tällöin että »puolueettomuuden säilyttäminen ei tulisi olla Suomen turvallisuuspolitiikan ensisijaisena päämääränä kriisitilanteessa. Ensisijainen päämäärä on Neuvostoliiton luottamuksen säilyttäminen, maittemme välisen turvallisuusyhteisön ylläpitäminen.»⁶

Sinänsä on epäilemättä realistista ottaa huomioon sekin mahdollisuus, että Suomi sodan syttyessä joutuisi neuvottelemaan Neuvostoliiton kanssa avusta joko sen omasta tai Neuvostoliiton aloitteesta. Parlamentaarinen puolustuskomitea ei kuitenkaan katsonut että sen mietintöön kuului spekulointi tästä kaikkein korkeimman luokan ulkopoliittisesta päätöksestä. Joka tapauksessa voidaan sanoa, että Suomen puolustuskyvyn rajoittuminen niin mitättömäksi, että tällainen nojautuminen Neuvostoliiton apuun tulisi välttämättömäksi jo etukäteen, ei olisi omiaan edistämään Suomen asemaa puolueettomana valtiona ja kaikkein vähiten sitä vaativaa roolia, jota maamme nyt pyrkii näyttelemään Euroopan politiikassa.

Selvää on myös, että Suomen oma panos mahdolliseen yhteiseen puolustukseen ei voi olla painamatta vaa'assa siinä tapauksessa, että ryhdytään konsultaatioihin yya-sopimuksen mukaisesti.

Johtopäätökset materiaalisesta valmiudesta, jotka käytännön kannalta ovat mietinnössä erityisen tärkeitä, ovat tietenkin harkinnanvaraisia, mutta liittyvät yleiseen periaatteeseen, jonka mukaan Suomen on ylläpidettävä kohtuullinen puolustusvalmius. Kun arvostelijat korostavat voimakkaasti valtion ja sen kansalaisten turvallisuuden välistä eroa, voidaan huomauttaa siitä, että nimenomaan yksityiset kansalaiset, jotka lähetetään sotaan puuteellisin varustein, saavat maksaa hinnan laiminlyönneistä. Sitä paitsi komitean mietinnössä pääpaino on pantu meri- ja ilmapuolustukseen: siis puolustushaaroihin, joiden vartiointitehtävä tulisi ajankohtaiseksi heti eurooppalaisen sodan syttyessä, vaikka tämä ei suoranaisesti koskisikaan Suomea.

Olen tietoinen siitä, että ennätysmäisen lyhyessä ajassa syntynyt mietintö ei sisällä paljon varsinaista innovaatiota. Se on tarkoitettu käytännölliseksi ohjelmaksi, joka on toteutettavissa täällä ja nyt. Kun komitea ehdottaa puolustusohjelman tarkistamista viiden vuoden kuluttua, se samalla tarjoaa arvostelijoilleen sopivan tilaisuuden toteuttaa ajatuksensa vielä tällä vuosikymmenellä.

LÄHDEVIITTEET

- 1 Parlamentaarisen puolustuskomitean mietintö, s. 41.
- 2 Blomberg — Joenniemi, mt., s. 8.
- 3 Ibid.
- 4 Kekkonen, Puheita ja kirjoituksia II, s. 168.
- 5 Mietintö, s. 22.
- 6 Blomberg — Joenniemi, mt., s. 56.